

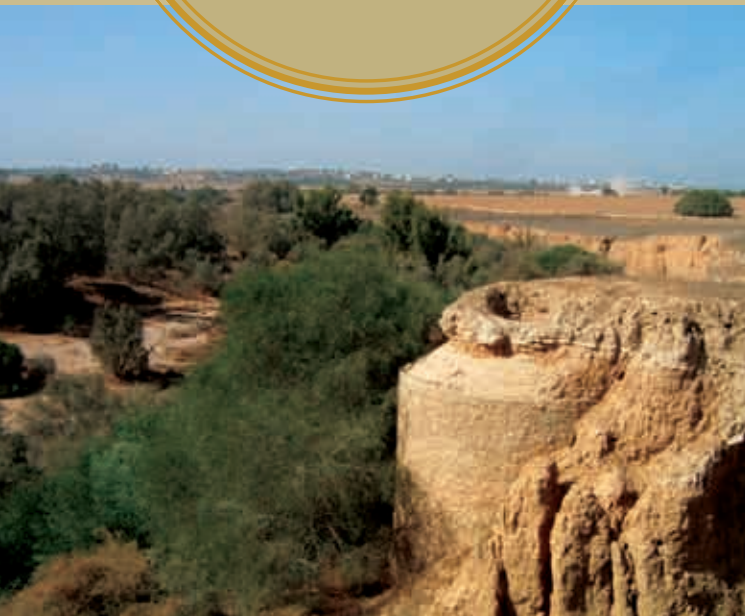
Friends of the Earth Middle East
ידידי כדור הארץ המזה"ת

שביל השכנים

נחל הבשור

מסלול זה הינו אחד מתוך 17 מסלולי סיור הנוגעים בנושאי מים ודו קיום של קהילות ישראליות, ירדניות ופלשתינאיות שכנות, החולקות בינהן משאבי מים משותפים. המסלולים תוכננו במהלך 2007 במסגרת פרויקט "מים ושכנות טובה" בשיתוף עם נציגי קהילה ושלטון מקומי.

מטרות הסיורים הן:

- העלאת מודעות ציבורית לנושאי המים והסביבה המשותפים לקהילות.
- קידום שיתוף פעולה חוצה גבולות בפתרון בעיות סביבתיות.
- פיתוח הפוטנציאל המקומי לתיירות אקולוגית.

פרויקט "מים ושכנות טובה" נוסד ב-2001 ע"י ארגון ידידי כדור הארץ המזה"ת (FoEME) בכדי לקדם שיתוף פעולה מקומי בהגנה על משאבי מים וטבע המשותפים לישראל, ירדן והרשות הפלשתינית.

ארגון ידידי כדור הארץ המזה"ת הוא ארגון סביבתי איזורי הפועל ממשרדיו בת"א, עמאן ובית לחם לקידום שתוף פעולה בהגנה על מורשת הטבע האזורית.

מידע מפורט על תחנות המסלול ניתן למצוא

<http://www.foeme.org/publications>

סיורים מודרכים למסלול שביל השכנים מתקיימים אחת לשלושה שבועות. לתאום נא לפנות אל info@foeme.org

למידע נוסף אנא בקרו באתר הארגון: www.foeme.org

רח' נחלת בנימין 85, ת"א 66102

טל': 03-5605383 פקס: 03-5604693 info@foeme.org

נחל הבשור

רקע כללי

נחל הבשור מנקז אליו מצפון ומדרום נחלים רבים ביניהם, הנחלים בוקר, חברון, באר שבע, גרר, פטיש ועוד. במסלולו, זורם הבשור מבקעת באר שבע צפונה, חוצה את רצועת עזה (ואדי עזה) ונשפך לים התיכון. אגן הבשור הוא איזור עשיר במעינות, בריכות מים ובארות וכן בשרידים ארכיאולוגים מרשימים. ההיסטוריה האנושית מתפתחת באגן מראשית התקופות הפרהיסטורית. באיזור שרידים של בנייה תת קרקעית מהתקופה הכלקוליתית וכן שרידי עמים ואמפריות אחרות ביניהם הפיניקים, הפרסים, הנבטים והמצרים. כאן, על גדות הנחל התפתחו תרבויות המזרח התיכון. כאן רעו אברהם אבינו ובניו את עדריהם, מכאן שולח ישמעל וכאן נלחם דוד המלך. בעבר הווה האיזור חלק מציר המסחר המרכזי דרכו הועברו סחורות מהמזרח לנמל עזה ("דרך הבשמים" המוכרת ע"י יונסקו כאתר מורשת עולמית). בנוסף, התקיימה באיזור התיישבות חקלאית ענפה. שדות החיטה הגדולים שמשו אסם תבואה איזורי ומימי הנחל סיפקו את צרכי השירות שחלפו כאן בדרכן לנמל עזה או לדרך הים.

מי התהום הגבוהים שבערוץ הנחל מופעים לסיורגין מעל לפני הקרקע בזרימה או בבריכות ויוצרים בתי גידול מיוחדים של חי וצומח. בין סבך האשלים והקנה נמצא בריכות דגים, סרטנים, צבי מים ועופות רבים וכן חזירי בר, צבועים, זאבים, תנים, חתולי ביצה, קרקלים ועוד. המרחבים העצומים, שטחי החקלאות, המים, הפריחה המפוארת באביב והשרידים הארכיאולוגיים הם כולם מקור משיכה ופוטנציאל אדיר לפיתוח תיירות אקולוגית ומקור תשואה לתושבי המקום. לצערנו, אוצר טבע ותרבות ייחודי זה סובל היום מעזובה, הזנחה ופגיעה קשה הנגרמת לנחל ואגנו ממקורות זיהום תעשייתיים, חקלאיים ועירוניים כאחד. שביל זה נועד לחשוף את מבקריו אל היופי הטבעי, שאינו מוכר מספיק, וכן להעלות שאלות לגבי אופן ניהול משאבי המים באיזור.

"from the American people"

THE RICHARD & RHODA
GOLDMAN FUND

מסלול הסיור

פשוט. חלק אחד ניתן לראות באוסף הארכיאולוגי בקיבוץ בארי הסמוך. גדות הנחל נסחפו כאמור, כתוצאה מחתירת הנחל בעקבות בניית הסכר ושרידי הכנסייה התמוטטו לנחל. מצפון בצמוד לכנסייה, אפשר לראות מבנה של באר קדומה שאף היא נחשפה בשל סחף הקרקע כתוצאה מבנית הסכר. בצמוד לבאר אפר שחור ושיברי חרסים עדות לתנור צריפה שפעל במקום אשר נחשף גם הוא על ידי התמוטטות הגדה.

הישוב שנראה לפנינו, בדרום מזרח רצועת עזה הוא הישוב עבסאן המונה כיום כ-21,000 תושבים. עד פרוץ האינתיפדה השנייה התבססו תושבי עבסאן למחיייתם על עבודה בתוך ישראל, אולם אם סגירת המעברים שבו רבים מהם לעסוק בחקלאות כמקור מחייה. התפוצצות האוכלוסין באיזור הביאה למיעוט שטחים פתוחים ולבעיות סביבתיות קשות בינהן מידבור, המלחת וזיהום מי תהום, הדלדלות אדמה, מחלות זיהומיות הקשורות למים ועוד.

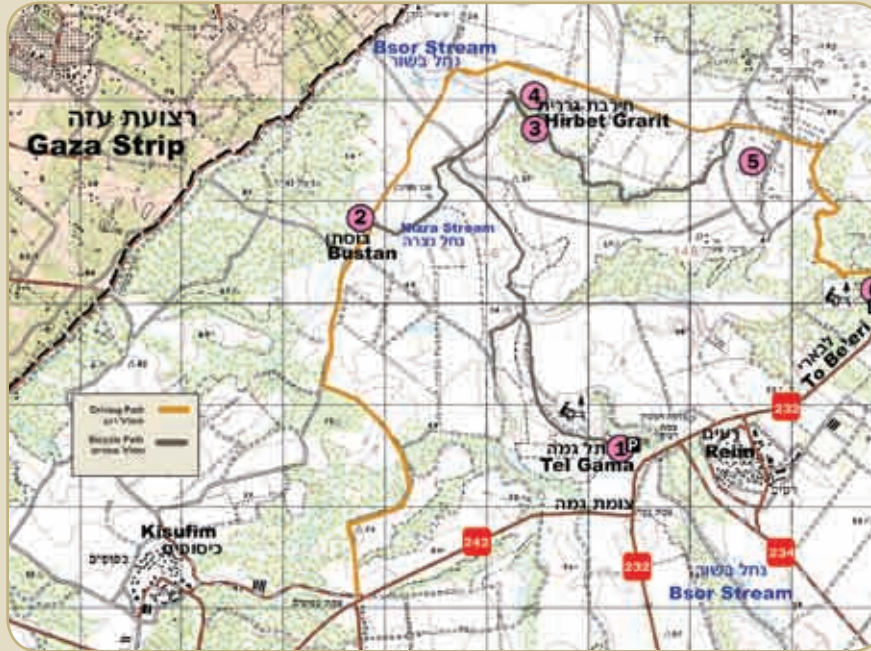
מאגרי התחמושת הבריטים

ממשיכים בנסיעה לאורך כביש האספלט המסומן ירוק, לאחר כ-700 מ' משתנה הסימון לשחור ולאחר כ-1.2 ק"מ נוספים מתחלף צבע הסימון לירוק והמסלול הופך לכביש בטון ישן. כעבור כק"מ 1 על כביש הבטון מגיעים לכביש המסומן באדום ופונים ימינה. נוסעים 1.2 ק"מ עד לשלט הבולט המסמן את הכניסה לדרך מתקני המים. הנסיעה על דרך מתקני המים ברורה- זו דרך כבושה שנשללה לשרות המטיילים.

מהדרך ניתן לראות למעלה מ-170 מערומי עפר בצורת האות ח' אשר נבנו ע"י הבריטים ונועדו לאחסון פצצות מטוסים. עם החשש להתקרבות חזית מלחמת העולם השנייה לארץ ישראל הוקם באותה תקופה שדה התעופה בעזה. בתוך נחל גרר עובר שביל אופניים אטרקטיבי במיוחד בתקופת הפריחה.

מתקני המים של נחל גרר

ממשיכים על דרך מתקני המים עד לחניון רעים. המאמץ האנושי לאגירת מים באזור השחון מתבטא במגוון של מתקנים מתקופות שונות. במקום בור מים מהתקופה הביזנטית ובאר אנטילית אשר שוקמו לאחרונה וכן הוצבו במקום שלטים המסבירים את אופן תפקודם. יוצאים מהחניון ופונים ימינה (דרומה) לכביש 232, עוברים ע"פ הכניסה לרעים וחוצים את נחל הבשור ומיד אחרי הנחל פונים ימינה (צפונה) לתל גמה.

1 תצפית תל גמה

תל קדום ובו שרידים ארכיאולוגיים מהתקופות הפרה היסטוריות ועד לתקופה האוטמנית מימי מלחמת העולם הראשונה. בתל התקיים ישוב קהילתי עירוני בתקופת הברונזה התיכונה ובתקופת הברזל. התל זוהה כעיר הקדומה ירזה ששמה נודע מכתבים מצריים. ניתן לראות במקום שרידים של תנורי צריפה והתכה וכן מבנה טיט ששימש כאגורות תבואה בתקופה הפרסית. נעלה רגלית אל ראש התל כדי לצפות בנוף המרהיב של מרחבי הבשור, ערוץ הנחל, בקעת באר שבע ורצועת עזה כולה.

2 בוסתן נחל ניצרה

מתל גמה נוסעים דרומה על כביש 232 עד לצומת גמה. פונים מערבה על כביש 242 ונוסעים 3 ק"מ לכיוון כיסופים. מול הפניה לעין השלושה פונים ימינה לכיוון השדות בדרך אספלט המסומנת באדום ונוסעים 4 ק"מ. (באמצע הדרך אחרי 2.8 ק"מ יש לפנות ימינה בצומת T עם הדרך המסומנת).

בוסתן מרהיב בנחל ניצרה ובסביבותיו ובו עצי שקמה גדולי מימדים, עליהם משתרגת גפן מוסקט בלדי, עצי תות, חבוש ותאנים לבנות ושחורות. מקום מומלץ לחניה בעונת הפריחה. אל התחנה הבאה ניתן להגיע גם בהליכה בשביל של כ-2.5 ק"מ המסומן כחול, דרך ערוץ הנחל. המסלול אטרקטיבי במיוחד בסוף הקיץ אז ניתן למצוא במקום שפע של פירות.

3 מצפה הסכר

ממשיכים בנסיעה לאורך הדרך המסומנת אדום. לפני הירידה לתוך אפיק נחל הבשור פונים ימינה לאורך גדת הנחל כ-500 מ'. לאחר ימים גשומים אין לנסוע בקטע הדרך שלאורך הנחל.

בשנות השישים הוקם על נחל הבשור סכר בטון שנועד לאגום את מימי השיטפונות. הנחל לא "הבין" את הכוונה ומי השיטפונות חתרו בגדות הנחל וגרמו להרחבתו ולהתמוטטות שרידי הכנסייה הביזנטית בחורבת גררית הסמוכה ולחשיפת הבאר שלידה. בניית הסכר היא דוגמה לפיתוח קצר רואין המסב נזקים לנכסים שהינם נחלת הכלל (במקרה זה הנחל הטבעי והשרידים הארכיאולוגיים).

4 חורבת גררית

חוזרים לדרך המסומנת אדום, וחוצים את הבשור בגשר "אירי". אין לחצות את הנחל בימים בהם הנחל זורם!! מיד לאחר העליה מאפיק הנחל פונים ימינה בדרך אספלט המסומנת ירוק. לאחר כק"מ פונים ימינה בשביל כחול לחורבת גררית כנסייה ביזנטית אשר התגלתה ב-1917. הקטעים המפוארים של הפסיפס הוסרו ובשטח נותר רק פסיפס